

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

*Maar hij was het die onze ziekten droeg,
die ons lijdten op zich nam.
Wij echter zagen hem als een verstoteling,
door God geslagen en vernederd.*
Jesaja 50:4

Door de grond kunnen zakken door de pijn, niet weten waar je kruipen moet... ik heb het geweten deze week, hoe vervelend en hoe beperkend pijn kan zijn. Door een stomme beweging in mijn slaap, raakten de wervels in mijn nek bekneld, waardoor mijn nek en een groot deel van mijn rug volledig op slot gingen. De meest simpele dingen: fietsen, schoonmaken, een boek pakken uit de kast – ze bleken ineens een grote uitdaging. We weten allemaal wat pijn is. De één krijgt er sterker mee te maken dan de ander. Chronische pijn door ziekten of door ouderdom, de snijdende pijn van een gemis, psychische kwetsuren, pijnlijke herinneringen of wonden die maar slecht helen. Er is niks moois aan pijn: het beperkt je; het tast je bewegingsvrijheid aan en je zelfbeeld. Ernstige pijn kan zelfs maken dat het je op sommige dagen niet meer lukt om te genieten van kleine dingen, om nog ergens dankbaar voor te zijn.

We kunnen maar slecht omgaan met pijn. Niet voor niets is onze gezondheidszorg gericht op pijnbestrijding: om pijn op allerlei gebied zoveel mogelijk weg te nemen en te voorkomen. Maar niet voor alle pijn is er behandeling voorhanden. Er is ook pijn die niet overgaat. Hoe ga je daarmee om? Hoe leer je om die pijn te dragen, dag in dag uit?

In het evangelie van vandaag gaat het ook over mensen die pijn hebben en ziek zijn. In Mattheüs 8 lezen we hoe mensen genezing vinden, wanneer Jezus in hun midden komt. De schoonmoeder van Petrus ligt te ijlen van de koorts, maar Jezus raakt haar aan en de koorts verdwijnt. Er worden bezetenen bij hem gebracht, mensen wiens lichaam bezet worden door kwade machten die hun geest en lichaam ziek maken. Maar Jezus spreekt een woord, en het kwaad wordt verdreven. 'Allen die ziek waren genas hij' (Matt 8:16). Zo vat Mattheüs het samen. Waar Jezus mensen aanraakt, daar komen mensen hun pijn te boven; wonden helen; mensen staan op en gaan weer leven.

Want hij was die onze ziekten wegnam en onze kwalen op zich heeft genomen (Matt 8:17).

Mattheüs citeert hier Jesaja 53:4, een zinnetje uit het vierde en laatste lied over de lijdende dienaar Gods. Jesaja schreef vier liederen over Gods lijdende dienaar. Ze staan verspreid over de hoofdstukken 40-55. Een gedeelte dat volgens Bijbelexegeten sterk gericht is op de ballingen in Babylon. Deze hoofdstukken zijn vol van troost, licht, hoop op herstel en terugkeer, verzoening en vrede. Maar tussen al die troost en vrede door vlecht Jesaja vier liederen over een lijdende dienaar, een man van smarten, die alle pijn en alle ellende van de wereld op zich neemt.

Het zijn aangrijpende liederen, waarin lijden en pijn ongelofelijk beeldend wordt beschreven. Maar dat niet alleen: het gaat om een plaatsvervangend lijden en handelen. Deze lijdende mens neemt de ziekten en de zonden van anderen op zich. Daarom wordt hij geslagen. Daarom wordt hij veracht en vernederd. Daarom is zijn aanblik niet om aan te zien. Jesaja heeft het over een lijdende mens, de mens in al zijn ontluisterende pijn. De lijdende dienaar Gods is een mens als u en ik. Iemand die weet wat pijn is, iemand die zelf de lange weg is gegaan. Een man die verscheurd wordt door verdriet en eenzaamheid. De mens die sterven moet.

In de tijd van Jesaja, maar ook in de tijd van Jezus, werd ziekte geassocieerd met zonde. Ziekte werd gezien als een teken van onheil, een oordeel van Godswege. Maar Jesaja draait de wereld op zijn kop. Te midden van al die vergezichten van vrede en licht, begint Jesaja te vertellen over een lijdende dienaar, die geplaagd wordt door ziekte en ellende. In de ogen van

de mensen wordt hij gezien als een zondaar, een door God veracht en vernederd mens. Maar nu zegt Jesaja:

*Om onze zonden werd hij doorboord,
om onze wandaden gebroken.
Om ons welzijn werd hij getuchtigd.
zijn striemen brachten ons genezing.*
Jesaja 53:4

Jesaja wil de ballingen duidelijk maken dat de bevrijding die zij verwachten mogelijk is omdat er een lijdende dienaar is die hun zonden en fouten op zich neemt. Omdat hij lijdt, is er voor hen vergeving. Zevenhonderd jaar later herkent Mattheüs dat dit lied over Jezus gaat: de wonden en de striemen van deze lijdende dienaar, het offer dat hij brengt, zijn stilzwijgen... dit lied moet wel over Jezus gaan, de mens die zijn leven vrijwillig geeft en de kruisdood sterft. En zo mogen ook wij dit lied vandaag horen. Als een profetie, een vergezicht, dat vervuld wordt in Jezus.

Pijn en lijden zijn zo akelig, zo beperkend en vernederend, dat wij het ons niet voor kunnen stellen: dat juist daarin genezing en bevrijding ligt verborgen. Het valt ook bijna niet te rijmen met elkaar. Diezelfde verbijstering horen we terug in het vierde lied van de lijdende dienaar. Want in dit lied kun je als je goed luistert een dialoog horen tussen God en zijn volk.

'Wie kan geloven wat wij hebben gehoord?' (Jes 53:1). Wie kan dit onwaarschijnlijke 'nieuws' (*šemū'â* = nieuws/ gerucht) geloven? Dat een lijdende mens, geslagen door ziekte, jouw ziekten en kwalen droeg? Dat er een gewonde heelmeeester is die ons genezing brengt? Vandaag wil ik je vragen om naar je hart te kijken. Zijn deze woorden van Jesaja vanzelfsprekend voor je geworden, omdat je ze als zo vaak hebt gehoord? Of is het misschien ook zo dat je blijft zitten met vragen en onzekerheid. Want wie verlangt er niet naar genezing? Maar we worstelen met oude wonden en kwetsuren, met pijn die maar blijft duren. Hoe ziet de genezing van deze heelmeeester eruit? De balsem die hij brengt?

Het vierde lied van de lijdende dienaar begint eigenlijk al in de drie laatste verzen van Jesaja 52. Het lied begint met Gods stem. 'Zie mijn dienaar', naar het inzicht dat hij brengt (Jes 52:13). Hoog en verheven zal hij zijn. 'Zie de mens' zou Pilatus eeuwen later zeggen. Maar zijn grootsheid blijkt niet uit zijn uiterlijk of zijn voorkomen. Zijn gelaat is gruwelijk en heeft nauwelijks nog iets van een mens. Volken zullen verward raken, koningen sprakeloos. Latere generaties, zij aan wie het niet verteld was: zij zullen het zien, zij zullen het begrijpen (Jes 52:15). Pas eeuwen later zou dit lied in vervulling gaan.

Dan begint het volk te zingen in hoofdstuk 53. Het is een treurlied, een psalm, waarin je de rauwheid voelt van verdriet, pijn en schuld. Wie kan geloven wat wij hebben gehoord? Nee, ze konden het niet geloven. Ze konden het niet zien. Als een loot, een wortel die uitloopt in dorre grond, is hij opgeschoten voor Gods aangezicht (Jes 53:2). Met dat beeld begint het lied van het volk. Dat doet denken aan Jesaja 11, aan de stronk van Isaï, waaraan nieuwe twijgjes ontluiken. Hij bloeide en gaf vrucht; bloesems aan zijn takken. Maar zijn uiterlijk kon hen niet bekoren. Hij miste schoonheid, werd door de mensen gemeden. Een man van lijden was hij. Verguisd en veracht... zij gaven hem geen achting.

Vanaf vers 4 wordt het lied steeds indringender. En hier komt het niet willen of kunnen zien opnieuw terug. Deze lijdende dienaar droeg de zonden en de ziekten van de mensheid. Hij werd doorboord en doorstoken voor hun zonden. Het waren zijn striemen die hen zouden genezen van alle schuld en pijn. Maar zij zagen hem aan als een verstoteling, een door God veracht en vernederd mens. Hij onderging alles en verzette zich niet. Hij zweeg en was stil, zoals een ooi bij haar scheerders, een lam dat geofferd wordt. Zo gaf hij zijn leven. Maar zij dwaalden rond, als schapen zonder herder. Blind en doof voor zijn woorden (vs. 4-7).

Hoe werden deze woorden werkelijkheid! Ook zijn eigen leerlingen konden het niet zien. Ze konden niet aanzien hoe hij gekruisigd werd. Het was te gruwelijk, te afgrijselijk. Hij werd

ontdaan van zijn menselijkheid. Ze konden het niet aan. Bijna allemaal vluchtten ze, dwaalden ze van hem weg. Pas na zijn dood, als ze oog in oog staan met zijn wonden, en beginnen te begrijpen dat hij het was, dan pas komt het inzicht, het besef. Ze denken terug aan Jesaja, aan de woorden van Jezus die gezegd had dat de Mensenzoon geen rust zal kennen. Vogels hebben nesten en vossen holen, maar hij zou zijn hoofd nergens te ruste kunnen leggen. Pas na zijn dood, gaan hun ogen open en begrijpen ze dat Jezus het over zichzelf had toen hij het lied van de lijdende dienaar citeerde.

'Waarlijk (*'āḱēn*) hij was het', dicht het lied van Jesaja. 'Zeker', zou je hier ook kunnen vertalen. Ze zien de mens, de gekruisigde, met nieuwe ogen. Ze zien hem door de ogen van Jesaja. Door een onrechtvaardig vonnis is hij van hen weggenomen. Naast misdadigers vond hij de dood aan het kruis. Zijn laatste rustplaats, is bij de rijken; in het graf dat Jozef van Arimatea hem schonk. De woorden van Jesaja beginnen te leven voor hen. Het was de Heer zelf die hem brak, die hem ziek maakte, omdat hij voor hen gestorven was. Die woorden van Jesaja, krijgen een geheel nieuwe klank, een nieuwe betekenis.

Laten we onze blik nog eens richten op het vierde vers van Jesaja 53:

Hij was het die onze ziekten droeg, die ons lijden op zich nam.

Het woord ziekte kan verwijzen naar een lichamelijke kwaal, maar het kan ook iets als moeheid, of algehele uitputting betekenen. Alles waar we moedeloos van worden, ziekte, verdriet, verlatenheid of onrust: Jezus kent onze pijn, en heeft onze pijn gedragen. Niet alleen jouw pijn, maar de gewondheid en de schuld van deze hele wereld. Het offer dat hij brengt is niet te bevatten. Het is te groot, te wonderlijk voor ons verstand. Dat hij onze ziekten en pijn draagt betekent niet dat er geen lijden meer zal zijn, dat je geen ziekte zult kennen. Maar als je dit leert geloven, als je dit nieuws aanneemt, dan zul je ervaren dat er een herder is die je draagt in je verdriet en je pijn. Iemand die weet hoe moeilijk de weg is die je moet gaan. Een herder die je wonden verzorgt, die je opraapt als je valt, je terughaal als je afdwaalt; een goede herder die je niet loslaat, zelfs niet als de dood aan onze deuren klopt. Zo barmhartig is deze lijdende dienaar. Dat hij alles geeft, zijn eigen leven, zijn gezondheid en vitaliteit. Hij geeft alles prijs, ondanks onze schulden; onze blindheid en doofheid.

Plaatsvervangend lijden: dat is wat er gebeurt op het kruis. Jezus is afgedaald tot in onze pijn en onze schuld. Hij stapt onze werkelijkheid binnen en heeft in zijn onbaatzuchtige, grenzeloze liefde voor genezing gezorgd. Hij was zonder zonde, zonder schuld, maar hij heeft onze schulden op zich genomen. Hij heeft ervoor gekozen om schuldig te zijn en veroordeeld te worden. Ook Petrus heeft dat leren zien. Door schade en schande heeft hij geleerd om dit goede nieuws te aanvaarden en ervan te leven. Petrus gaf niet altijd het goede voorbeeld. Hij is niet altijd de rots geweest waarop anderen konden bouwen. Pas als hij leert zien dat Jezus ook voor hem stierf, komt hij tot zijn bestemming. Dan pas kan hij de apostel zijn, die Jezus in hem zag. Hij geeft ons deze wijze woorden mee:

Dat is uw roeping. Ook Christus heeft geleden, om uwentwil, en u daarmee een voorbeeld gegeven. Treed dus in de voetsporen van hem die geen enkele zonde beging en over wiens lippen geen leugen kwam. Hij werd gehoond en hoonde zelf niet, hij leed en dreigde niet, hij liet het oordeel over aan hem die rechtvaardig oordeelt. Hij heeft in zijn lichaam onze zonden het kruishout op gedragen, opdat wij, dood voor de zonde, rechtvaardig zouden leven. Door zijn striemen bent u genezen (1 Petrus 2:21-24).

We kijken nog steeds te vaak weg van het lijden. Of gaan te veel op in ons eigen lijden, waardoor we de pijn van de ander niet zien. Maar in het lijden van onze medemensen, in vervolgte en vernederde mensen, gevangenen die lijden onder een onrechtvaardig oordeel, vluchtelingen die geen plaats hebben om hun hoofd te ruste te leggen, mensen die hun ziekten moeten dragen: oog in oog met hun gelaat, in hun vermoeidheid, het verkrampde gezicht, hun groeven en hun rimpels, het verdriet in hun ogen – ja in hun wonden herken je de Messias, de Mensenzoon. Petrus roept ons op tot navolging: om te gaan op zijn weg. Ieder van ons moet

daarin zijn eigen weg vinden. Allemaal moeten we leren leven met lijden en pijn. Dat je leert aanvaarden wat je dragen moet. Dat je er niet voor wegloopt, de pijn wegkijkt of weglacht. Dat je leert zien dat ook Jezus pijn kende, en dat hij ook jou draagt in alles waar je doorheen moet gaan. En omdat hij onze ziekten droeg, onze schuld en onze pijn, zijn ook wij ertoe geroepen om elkaar te dragen als we verdriet hebben. Om niet terug te slaan als we veracht of vernederd worden, om niet te oordelen. Om te helpen als een broeder of zuster hulp nodig heeft. Om jezelf te geven, zoals hij zich gaf – vrijwillig en uit liefde, uit barmhartigheid.

In de zieke en kwetsbare broeder of zuster herkennen wij het gelaat van Jezus zelf. Onze ziekten en onze wonden droeg hij. Hij is de gewonde arts, de geslagen heelmeester, die ons genezing schenkt. Maar dat niet alleen. Want hij geeft ons nog veel meer: door hem zijn we verzoend met God, worden onze schulden van ons weggenomen. De woorden die we niet hadden moeten spreken, de zorg die we niet gaven, de harde blik waarmee we een ander oordeelden. Want daar eindigt het lied van de rechtvaardige dienaar mee, met de stem van God:

Mijn rechtvaardige dienaar verschaft velen recht (Jes 53:11b).

Daarom krijgt hij een plaats bij de Vader, omdat hij zijn leven prijs gaf voor velen en zich tot de zondaars liet rekenen. Weergaloos was zijn liefde. In zijn passie heeft hij er vrijwillig voor gekozen om zichzelf op te offeren. Hij is het lam van God dat de zonden en de schulden van de hele wereld wegdraagt. Daarom mogen we steeds weer bidden:

*Lam van God, vergeef mij wat ik verkeerd deed.
Zoon van de Vader, U die zichzelf voor mij aan het hout slaat,
genees mij en heel mijn wonden.
Goede herder, die al mijn dwaalwegen kent,
zie hoe ik kom tot U.
Vergeef mij, en ik zal uw kind zijn.
Amen.*